

DEŠIMTMEČIAI, ATIDUOTI REKREACINIO KRAŠTOVAIZDŽIO ARCHITEKTŪRAI¹

Zigmas Jonas Daunora

El. paštas urbkat@vgtu.lt

Leidinio autorius – žinomas šalies rekreacinio kraštovaizdžio architektūros tyrėjas ir kūrėjas, VDU profesorius-emeritas, habil. dr. V. Stauskas – sėkmingai realizavo užsibrėžtą tikslą – savojo 80-mečio sukakties proga pateikė visuomenei keletą dešimtmečių trukusios kryptingos bei socialiai, kultūriškai ir ekonomiškai svarbios veiklos apibendrinimą, išleidęs tam skirtą mokslinę monografiją. Leidinys sudarytas iš atrinktų įvairiu laiku publikuotų mokslo straipsnių, tarptautinėse konferencijose skaitytų pranešimų tekstų, aktualiomis temomis paskelbtų publicistinių straipsnių, autorinių ir bendradarbiaujant su kolegomis atliktų mokslo tiriamųjų darbų ir architektūrinių projektų

aprašymų. Kaip ir dera mokslo leidiniui, medžiaga struktūrizuojama pagal potemių, pabaigoje pateikiant santraukas anglų ir vokiečių kalbomis.

Teorine ir metodine prasme ypač aktualios ir įdomios atrodo autoriaus mintys, išdėstytos pirmoje monografijos dalyje. Tai, sakytume, mokslininko plataus požiūrio į nagrinėjamą problematiką koncentratas, žvelgiant į Lietuvos rekreacinį potencialą bei jo naudojimo galimybes iš Baltijos jūros šalių regiono, visos Europos ar dar platesnės perspektyvos. Šiuose svarstymuose keliami pamatiniai klausimai: kas yra rekreacinis šalies potencialas, kur jo vertė, savitumas, plėtros kryptys, vystymo būdai ir apsaugos priemonės, kokios yra kraštovaizdžio architekto profesinės veiklos galimybės, jo kompetencija. Su šiais klausimais glaudžiai siejasi rekreacinio kraštovaizdžio architektūroje vartojamų sąvokų tikslinimas, ypač – orientacija į naujausią tarptautinę architektūros sampratą ir jos sąsajas su kitomis mokslo sritimis, architektūros studijų orientavimas į aplinkos keliamas sąlygas, integruoto rekreacinės aplinkos formavimo metodologijos tobulinimo reikmes. Prof. V. Stauskas rekreacinio kraštovaizdžio architektūros neskirsto į „tūrinę“ ir „teritorinę“ – tai sovietinių metų palikimas, kuris keičiamas į šiuolaikišką *aplinkos formavimo meno* sampratą. Autoriui vienodai svarbūs yra – tai pabrėžiama tekstu ir paveikslais – visi rekreacinės infrastruktūros elementai, pradedant nedideliu turistams teikiamų paslaugų statiniu, baigiant sudėtingu rekreaciniu kompleksu (pvz., Vanagupės poilsio namų grupe, kurortinio centro plėtros projektu ar visos šalies rekreacinių zonų išvystymo schema). Išskirtinis dėmesys ir didžiausias rūpestis skiriamas Lietuvos pajūrio rekreaciniam potencialui, jo architektūriniam savitumui ir įvairovei bei tinkamoms plėtros galimybėms apibrėžti, grėsmę keliančioms problemoms iškelti.

¹ Apie Vlodo Stausko monografiją „Architektūra, aplinka, atostogos“. 2012. Kaunas: VDU leidykla. 387 p.

Nagrinėjami monografijoje klausimai turi tvirtą pamatą, kurį sukuria autoriaus pasirinktas sprendimas derinti mokslą ir praktinę projektavimo veiklą. Prielaidos tam sukurtos asmeniniais vadybiniais gebėjimais – didžioji darbų dalis atlikta profesoriaus iniciatyva įkurtame Rekreacinės architektūros sektoriuje SAI (Statybos ir architektūros instituto) struktūroje, sutelkus perspektyvių darbuotojų – bendraminčių grupę. Einant šiuo keliu, teorinių ir metodinių rekreacinio kraštovaizdžio klausimų nagrinėjimas buvo susietas su konkrečių projektavimo užduočių ar sutartinių mokslinių temų vykdymu. To rezultatas – darbuose įdiegtų plėtros idėjų nustatymo metodikos originalumas, sėkmingos sprendinių grafinio vaizdavimo būdo paieškos – akivaizdžiai matomas ir aptariamo leidinio medžiagoje.

Nuveiktų darbų pristatymas daugiausia paremtas jų retrospektyva – pirmieji žingsniai žengti dar 6-ajame praeito amžiaus dešimtmetyje, sovietiniais metais. Tačiau juose matome ne to meto SSRS politinius-ideologinius akcentus, o progresyvių europinių, įvairių tarptautinių architektūros kongresų, kurių aktyvus dalyvis buvo prof. V. Stauskas, sukurtas nuostatas, suteikusias mūsų architektūros ir urbanistikos mokslui pripažinimą ir vietą tarp išsivysčiusių Europos šalių. Suprantama, kad laisvoji rinka ir nepriklausomybė iš esmės pakeitė rekreacinio kraštovaizdžio formavimo Lietuvoje sąlygas. Rekreacinės vietovės, jų gamtinis potencialas ir nekilnojamas turtas įgavo realią vertę. Poilsio funkcija ir jos šaka – turizmas – tapo svarbiu šalies ekonominės raidos veiksnium. Naudojant ES paramą tvarkoma mūsų kurortinių vietovių viešoji aplinka, statomi geros kokybės rekreacinės infrastruktūros objektai – viešbučiai, SPA, gydyklos, kt. Tačiau egzistuoja ir grėsmės – vis dar nesugebama tinkamai derinti privačių ir visuomenės interesų. Todėl prof. V. Stausko deklaruojamos tezės apie architekto profesinės atsakomybės suvokimą, aplinkos konteksto svarbą („projektuojame ne daiktą savyje, bet daiktą aplinkoje“), posūkį į humanizmą, kaip į generalinę ir perspektyvią šių laikų architektūros kryptį („globalizacijos mada greit praeis“), ir kitos turėtų tapti sektinomis gairėmis, jomis yra peršmelkta visa profesoriaus veikla. Norėtusi pasveikinti talentingą ir nepailstantį kolegą, išleidusį turiningą ir gausiai iliustruotą monografiją apie daugelį metų dėtus rekreacinio kraštovaizdžio architektūros mokslo Lietuvoje pamatus. Neabejoju, kad leidinys bus įdomus ne tik šios srities specialistams, bet ir visai poilsiu skirtos aplinkos tvarkymu besidominčios visuomenės daliai.